

IZ PERSONALNOG ARHIVA MDC-a: JASNA TOMIČIĆ

JOZEFINA DAUTBEGOVIĆ □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

sl.1. Jasna Tomičić kao maturantica
(snimljeno oko 1958.?)

sl.2. Jasna Tomičić u baletnom kostimu,
snimljena u foto-studiju u Zagrebu
snimljeno: 11. III. 1958.

sl.3. Jasna Tomičić u narodnoj nošnji iz
Nedeljanaca
snimljeno: 4. II. 1965.

Razgovor s Jasnom Tomičić zakazala sam za 12. travnja u 10 sati, a ona mi je prethodno detaljno objasnila kojim autobusom se najlakše stiže na njezinu adresu. Rekla mi je također kako ima psa ali neka se ne plašim jer je toliko star da neće ni zalajati.

Gospoda Tomičić me dočekala na kapiji svoje obiteljske kuće za koju mi je kasnije ispričala da je građena polovicom XIX. stoljeća, da ju je gradio njezin pradjed i kako su više od stoljeća svi njezini živjeli na Laščini. Kuća je lijepa, ali pomalo oronule i izbljedjele fasade.

Bila je ponosna na svoje dvorište za koje je, skoro ispričavajući se, kazala kako je sada zapušteno jer se sve preuređuje, ali kako ona tu inače sadi puno cvijeća samo *šteta što trenutno traju građevinski radovi, a još uvijek je kišovito i hladno, pa ni ono što je posađeno nije prolistalo.*

Uvela me je u prizemni stan u kojemu živi sama (sinovi su joj oženjeni i žive u svojim stanovima). Stan je odisao predblagdanskim atmosferom. Naime, bilo je preduskršnje vrijeme pa je Jasna Tomičić već imala na stolu šarene grane ukrašene plastičnim jajima i mašnicama, a na trpezarijskom stolu stajala je puna košarica raznobojnih pisanića. Jasna Tomičić je bila odjevena u svijetlo smeđu bluzu i crne hlače i izgledala je pristalo i lijepo. Ni u stanu, ni na njoj, niti u njezinu držanju nije bilo ničega razmetljivoga, sve odmjereno.

Iako se odlično kontrolirala moglo se vidjeti kako je ipak na neki način iznenađena i uzbuđena i kako joj je drago što nije zaboravljena od muzejske zajednice.

Moram priznati de je sve vrijeme prije intervjuja pazila kakav dojam ostavlja, izražavala se biranim riječima, pokreti su joj bile suzdržani. Rekla bih također da je u čitavom svom stavu imala nešto od već zaboravljene diskretne otmjenosti ranijih generacija. To se držanje dalo primijetiti i dok sam je fotografirala. Vrlo koncentrirano je pričala o svemu što je radila u Gradskom muzeju Varaždin, a najveći naglasak stavljala je na rekonstrukciju i građevinske radove na Starome gradu i palači Sermage, koja je obnovljena dok je ona bila direktorica muzeja. U tijeku intervjuja nisam morala postavljati puno dodatnih pitanja niti je podsjećati. Iako je o tom razdoblju svoga života govorila vrlo suzdržano, s pomno odabranim riječima dalo se zaključiti kako je bila vrlo povrijeđena činjenicom da su je njezine matične kuće ili prešutjele ili zaboravile zato je njezino iznenađenje bilo veće kada sam je nazvala i rekla da s njome kao sa zaslužnim muzealcem želim obaviti razgovor za Personalni arhiv MDC-a.

Poslije završenog razgovora se prilično kurtoazno i pomalo suzdržano oprostila, isprativši me do ulazne kapije gdje me je bila dočekala. Ne znam je li to bilo zato što sam je zamolila da onog psa s početka priče zatvori u sobu dok ne završimo intervju (a on je odande cvilio, što smo obje čule i meni je bilo jako žao, ali intervju sam morala snimiti u miru) ili je to zato što su joj u sjećanju još svježije gorke uspomene na kolege iz muzejske struke.

JOZEFINA DAUTBEGOVIĆ: Dobar dan, gđo Tomičić.

JASNA TOMIČIĆ: Dobar dan.

J. D.: Danas, 12. travnja 2006. razgovaramo u vašem domu za Personalni arhiv MDC-a. Drago mi je što ste tako lijepi, vedri i nasmijani. Kako se osjećate?

J. T.: Trenutačno dobro.

J. D.: Kad sam najavila svoj dolazak, o čemu ste razmišljali? Je li vam to bilo opterećenje, obveza ili ste se ipak obradovali što vas nismo baš posve zaboravili, mislim na muzejsku zajednicu.

J. T.: Najprije - ovo posljednje. Mislim da sam vam to rekla i telefonom, počašćena sam da ste se sjetili. A onda ste mi stvorili problem jer ste rekli da trebate bibliografiju, a ja, naravno, više nemam popisa jer sam ga nekome dala. Morala sam tražiti po svojoj biblioteci, koju sam svojedobno već izmasakrirala i mnogo toga bacila, tako da ona bibliografija koju ćete dobiti neće biti kompletna. Počela sam tražiti i bila sam silno nervozna - to mi je bilo veliko opterećenje. Nasumce sam vadila časopise i papire koje sam sačuvala. Naravno, trebat će malo više vremena da to sredim i da vam dostavim popis.

J. D.: Voljela bih s vama razgovarati nekako od početka. Gdje ste rođeni?

J. T.: U Valpovu, 6. studenoga 1940. g. Nemam veze s Valpovom kao gradom, moji roditelji nisu iz toga grada. Moj je otac ondje bio kotarski liječnik i tako sam se, eto, slučajno rodila u Valpovu, ali sam ostala vrlo kratko. Bio je Drugi

sl.4. Jasna Tomičić u radnoj sobi u Povijesnom muzeju u Zagrebu
snimio: Miroslav Juhant, Zagreb

sl.5. Jasna Tomičić s kolegicom prije panoramskog leta iznad Varaždina (nije datirano)

svjetski rat i otac je majku, mene i brata dovezao baki u Zagreb, tu na Lašćinu, gdje sam i danas, gdje se moja mama teško razboljela, pa mislim da nam je to na neki način spasilo i život.

J. D.: Što je radila vaša majka?

J. T.: Majka je bila domaćica. Kasnije, kad smo ostali sami, bez oca, radila je u računovodstvu nekoliko firmi kao likvidatorica i uzdržavala je sve nas, svoje roditelje i staru pratetu.

J. D.: Imate i jednog brata.

J. T.: Da, imam brata koji je profesor tjelesne kulture. Radio je najprije u gimnaziji, a zatim su ga pozvali u Vojnu akademiju, a zatim je ponovno, do mirovine, radio u gimnaziji.

J. D.: Spomenuli ste svoje djetinjstvo. Kakvo je bilo, čega se sjećate?

J. T.: Pa ne mogu reći da je bilo loše. Bez obzira na to što sam rasla bez oca, koji mi je strašno nedostajao i stalno sam očekivala da će se odnekud pojaviti... Tu je brigu preuzeo moj djed. U sasvim ranoj mladosti bili su mi živi još i pradjed i prabaka i živjeli smo u istoj obiteljskoj zajednici. Puno sam se igrala imala sam mnoštvo prijatelja u ulici koja je, naravno, bila mirnija nego danas. Sjećam se igranja, pogotovo kod prve susjede. Imali su golemi vrt, igrali smo se među rajčicama i paprikama od jutra do večeri. Sjećanje na rano djetinjstvo stvarno je vezano za igru, ne sjećam se ničega lošeg osim bolesti moje mame. Ali bila sam premala da bih to smatrala nečim tragičnim. Onda je počela škola. Bila sam vrlo žalosna što su moj brat i cijelo njegovo društvo krenuli godinu dana prije mene jer ja sam mlađa. Ali sam i ja išla u istu školu - lašćinsku pučku školu od četiri razreda, a nakon toga sam krenula u VII. gimnaziju na Gornji grad, tada žensku gimnaziju. U školi nisam imala nikakvih problema, pogotovo ne u pučkoj. Imala sam kolegicu koja je jako voljela balet i ona je nagovorila moju mamu da se i ja počnem njime baviti, pa sam počela ići u pionirsko kazalište i dva puta u tjednu na klasični balet Meri Šembere, tada u Preradovićevoj ulici. Kasnije sam završila u pionirskom kazalištu Maksimir, koje više ne postoji. Ne postoji više ni zgrada - sve je srušeno, a od tamo nas je profesorica, čijeg se imena, nažalost, više ne sjećam, znam samo da je bila iz Sarajeva, uputila u baletnu školu, tako da sam paralelno s gimnazijom polazila i srednju baletnu školu.

J. D.: I, kako je napredovala karijera?

J. T.: To je bila šestogodišnja baletna škola, a kad sam trebala ići na diplomski ispit, što se točno podudarilo s mojom maturom, oštetila sam si na neki način palac i uplašila sam se da ću ostati bez palca, te nisam položila 6. razred baletne škole. Tadašnja direktorica Ines Ivanišević dopustila mi je da uz 8. razred gimnazije položim još jedanput 6. razred baletne škole, i zapravo sam tu školu završila zajedno s velikom maturom. Ipak sam uspjela, usprkos povrijeđenoj nozi (vrlo sam disciplinirano ležala), otići i na maturalno putovanje, koje je za ono vrijeme bilo neobično. Išli smo u Veneciju, Milano, Pariz, Zürich, Innsbruck, što zahvaljujemo našem razredniku Smolecu. Bilo je lijepo.

J. D.: Završili ste baletnu školu i poslije se niste odlučili za...

J. T.: Mislila sam da ću se baletom baviti samo kao nastavnica, nikad nisam mislila da ću plesati u kazalištu, nikad nisam išla ni na kakvu audiciju jer mi je nakon završetka baletne škole direktorica gđa Ivanišević rekla:

- Jasna, mi želimo da ti dođeš raditi kao nastavnica u baletnu školu. Želiš li ti to?

- Možete misliti. Naravno da želim!

Rekla mi je da moram upisati neki studij koji ću moći pohađati paralelno s poslom u baletnoj školi. Ja, koja sam željela studirati zemljopis, tog sam se trenutka odlučila za povijest umjetnosti i njemački jezik. Prva je godina dobro išla - i balet i studij, ali druge godine studija dobila sam još jedan razred u baletnoj školi i morala sam odustati od

njemačkoga jer nisam mogla prisustvovati svim satovima, kojih je u ono vrijeme bilo jako puno. Prof. Gamulin dopustio mi je da upišem jednopredmetni studij, tako da sam od druge godina bila na jednopredmetnome studiju povijesti umjetnosti, a balet sam radila honorarno. Kasnije su me pozvali i u školu za ritmiku i ples gdje sam također držala nastavu klasičnog baleta. U roku četiri godine sam diplomirala, i to u ljetnom roku, išlo mi je dobro. I onda sam shvatila da sam zapravo izvrsno odabrala, da je to ono čime se želim baviti.

J. D.: Je li nešto bilo presudno za odabir povijesti umjetnosti, nekakav događaj, poticaj, nešto što vas je privuklo?

J. T.: Rekla sam vam da sam razmišljala o zemljopisu, koji mi je bio vrlo drag predmet. Povijest umjetnosti tada u školi nije postojala kao predmet. No mi smo u VII. gimnaziji na Gornjem gradu imali jednu sjajnu profesoricu koja je zaključila da nitko od nas u 5. razredu nije talentiran za slikanje, pa nam je držala satove povijesti umjetnosti i vodila nas na izložbe. Te godine bila je sjajna izložba francuske tapiserije u Muzeju za umjetnost i obrt, Henry Moore i Ravenna. Povijest umjetnosti i povijest glazbe imala sam u baletnoj školi, tako da sam imala neka predznanja. I kada smo bili na maturanom putovanju i hodali po Louvreu, ja sam prepoznavala poznata imena, a za nagradu (ima u tome neke simbolike) što sam uspješno maturirala mama mi je kupila Batušićevu *Povijest umjetnosti*, iako tada još nisam znala da ću to studirati. Nisam trebala polagati prijamni jer sam maturirala s odličnim uspjehom, a dodatni poticaj bio je nagovor profesorice Ivanišević da upišem nešto što ću moći studirati uz baletnu školu. Ona je inzistirala da njezini nastavnici baleta i plesa imaju visoku stručnu spremu. Nije željela raditi s ljudima koji imaju završenu samo gimnaziju.

J. D.: Završili ste, diplomirali - i što onda?

J. T.: Onda sam shvatila da nemam posla. Iako sam stvarno sve ispite položila s odličnom ocjenom. Tada je bilo malo ispita na povijesti umjetnosti, ali dobiti peticu od prof. Gamulina u ono je doba bilo nešto o čemu se pričalo. Dva puta sam bila na terenu s prof. Prelogom, koji me zapazio nakon treće godine. Obradivala sam grad Krk. A te godine, nakon diplome bila sam na terenu na jugu jadranske obale: u Stonu, Malom Stonu, Trstenom, a u jesen čak u Cavtatu. To su bila prekrasna vremena. Još neozbiljna, imala sam 22 godine i diplomu. I dalje sam radila u baletnoj školi. I u jednom sam trenutku čak imala i puni broj sati za redoviti radni odnos, tako da mogu reći da sam već za vrijeme studija odrađivala radni staž. Ne dugo, ali... I sada sam u mirovini s 40 godina staža. Inače ne bih još bila. Radila sam u srednjoj baletnoj školi na Gornjem gradu i u školi za ritmiku i ples, a predavala sam povijest umjetnosti i povijest glazbe i u III. gimnaziji u Kušlanovoj. Preko dr. Bauera (moji roditelji, i otac i majka, bili su dobri s njim i išli smo mu u posjetu) sam upoznala direktoricu varaždinskog muzeja prof. Mirjanu Ilijanić, koja mi je ponudila mjesto kustosice u Gradskome muzeju Varaždin. To je bilo usred školske godine. Morala sam ostaviti svoje đake u baletnoj školi i školi za ritmiku i ples. Ipak sam odlučila otići u Varaždin jer sam praktički bila bez posla dvije godine nakon diplome. Mislila sam otići na dvije godine, činilo mi se vrlo avanturistički otići od kuće. Tada sam već imala zaručnika, ali mogla sam otići. Iako, kad sam se našla sama u podstanarskoj sobi... nije mi bilo baš jednostavno. Soba je bila hladna, bez grijanja, imala sam samo malu električnu peć. Međutim, počela sam raditi, obožavala sam Stari grad. Poseban je osjećaj otključavati Stari grad, to je nešto što možete doživjeti samo ako stvarno volite ono što radite. I danas sam zaljubljena u varaždinski Stari grad i nikad mi nije bilo teško ići tamo raditi, iako sam se našla pred velikim problemom jer je moj prvi zadatak bio postaviti zbirku stakla. Ne znam kako je danas, ali u ono se vrijeme o umjetničkom obrtu nije učilo apsolutno ništa. A imala sam samo dvije knjige, jednu koja je govorila općenito o izradi stakla kroz povijest i jedan katalog bidermajerskog i arhivskog stakla negdje iz Beča, bez ijedne slike. Onda sam, zajedno s jednom čistačicom, donijela sve staklo na stol u sobu. Moja je jedina procjena bila: ovo je žuto, ovo je plavo, ovo je bijelo... Ništa nisam znala. Ali - počela sam raditi, opisivati. Razmišljala sam: ako znam opisati jednu zgradu na terenu za prof. Preloga (što mi je izuzetno pomoglo u radu kao kustosici), moći ću opisati i čašu. Ona ima svoju strukturu i svoju arhitekturu, i upravo sam je tako počela opisivati. Literature uopće nije bilo, nije bilo ni hrvatskih naziva za opis takvog predmeta: što je baza, što je noga, što je kupa? Bojim se da u hrvatskom jeziku stručnog nazivlja nema ni danas. Susrela sam se s jednim izrazom koji nisam znala. Pitala sam sve za koje sam pretpostavila da bi mogli znati što to znači, a onda sama takvo staklo nazvala *preljevano staklo*. I vidim da se kustosi danas koriste tim nazivom koji sam ja izmislila. Onda sam u opisu, u obradi, dakle u inventiranju predmeta upotrebljavala njemačke izraze jer Nijemci imaju nazive baš za sve. Prvi je moj posao bio vrlo lijep - obrada zbirke stakla uz proslavu 40. godišnjice Gradskog muzeja Varaždin. Kasnije sam to objavila u godišnjaku GMV-a, i to mi je bio stručni rad.

J. D.: Da se vratimo malo uvjetima rada u GMV-u. Lijepo je otključavati Stari grad, čovjek se osjeća kao da je vlasnik dvorca ili grofica. Kako je bilo ljeti, kako zimi, kakve ste imali uvjete za rad?

J. T.: To je posebna priča. Nikakve. To je užasno hladna zgrada u kojoj nijedan prozor nije "dihtao". Gdje god ste stajali, bio je propuh. Grijalo se samo u kancelarijama, i to, naravno, drvima i ugljenom. Ja sam, doduše, dolazila uvijek u toplo jer bi čistačice došle prije mene. Imali smo ledenu kupaonicu, s ledenom vodom, i zahod. Samo je na tome mjestu u Starom gradu postojala voda. To je potrajalo sve do obnove Staroga grada.

J. D.: Tko je sudjelovao u obnovi?

J. T.: Pa, bilo je nekih radova još u vrijeme prof. Ilijanić, onih najnužnijih. Krovšte je bilo u užasnom stanju, rušili su se dimnjaci i ona je vrlo odlučno otišla tadašnjem predsjedniku Skupštine grada i rekla mu da će on biti odgovoran ako na nekoga padne dimnjak. Ja se to u ono vrijeme ne bih usudila, ali ona jest, jer je ipak bila priznata stručnjakinja i cijenjena osoba u Varaždinu. I stvarno smo dobili novac. Ali u to se vrijeme krovovi nisu obnavljali kao danas, i kako sam ja kasnije radila jer mi je to bila dobra pouka. Izmiješao se novi i stari crijep i promijenila poneka greda, tako da smo sve to morali baciti kad smo radili temeljitu obnovu. Ipak sam gledala kako ona to radi, uz nju sam učila. Ona je dosta posla prepuštala meni. Bilo joj je teško s novim načinom financiranja i izradom programa jer nije imala ni vremena - bavila se znanstvenim radom. Meni je na neki način omogućila da naučim ravnateljske poslove. Pisala sam sve programe, sve izvještaje. Morala sam raditi praktički s radnicima, a to mi je poslije, kad sam postala direktorica GMV-a, znatno pomoglo. Kad sam bila u dilemi prihvatiti mjesto direktorice Muzeja ili ne, samu sam sebe tješila time da sam sve to zapravo već radila. Ako ne bude išlo, odustat ću. Međutim, eto, bila sam 13 godina direktorica. Ali da se vratim na ono što ste me pitali - ljeti je posjetiteljima bilo ugodno doći u Stari grad. Kada su nas vidjeli kako po ljetnoj vrućini sjedimo u čarapama i debelim suknjama, pitali su: Jeste li vi ljudi? A nakon pola sata tražili su vestu...

J. D.: I vi ste se suočili s organizacijom rada u muzeju, ravnateljskim poslovima, građevnim radovima... Kako ste se u tome snašli? Koliko ste dugo bili ravnateljica?

J. T.: Direktoricom sam postala 1973. i ostala sve do svog odlaska u Zagreb 1986., četvrti mandat već je bio u tijeku...

J. D.: Mlada ravnateljica...

J. T.: Da, u 33. godini. Profesorica Ilijanić morala je otići u mirovinu, dvaput su joj produživali mandat kao vršiteljci dužnosti, ali zakon nije dopuštao više. Nitko se nije želio kandidirati jer Grad ljudima nije nudio ništa - ni stan ni bilo što drugo. Onda su me počeli nagovarati da ja to prihvatim. U Muzeju nas je tada bilo malo - dvanaestero, a imali smo jako mnogo zgrada: Stari grad, palaču Sermage, tadašnji Muzej revolucije i Etnografski odjel - dakle četiri mjesta i samo dvanaest zaposlenih, od toga samo pet stručnjaka s visokom stručnom spremom, svi smo morali biti "sveznajući". Recimo, ja sam se u Kulturno-povijesnom odjelu morala baviti staklom, porculanom, drvom, oružjem, tepisima, svim i svačim. Istodobno sam, s obzirom na to da nismo imali kustosa u Galeriji slika, morala postavljati sve izložbe u Galeriji. To je bio i najveći dio mog posla jer izložba u Varaždinu ne može trajati tri mjeseca kao npr. u Zagrebu, nego se praktički svakih 14 dana mora mijenjati izložba. Bilo je veoma mnogo fizičkih poslova - sama sam stavljala grafičke pod staklo, ali ih nisam dizala na zid. Radila sam svaki postav izložbe i pisala sve tekstove katalogâ. To nisu tako veliki katalogi, ali svi katalogi svih izložbi moj su rad. Mnogo je toga trebalo učiniti, a i pisati izvještaje o održanim izložbama. Tako sam u jednom trenutku odlučila da ću napraviti kompletni inventar Galerije slika (djelomično ga je napravila kolegica Mirković, koja je prije mene bila kustosica u Muzeju). To sam sve sredila i počela obrađivati grafičku zbirku oko tisuću grafičkih listova, uz sav ostali moj rad na staklu, porculanu i svemu ostalome. Ali svi zaboravljaju jedno: mi kustosi u ono smo vrijeme bili i vodiči. Znala sam dnevno voditi devet grupa. Došla bi cijela škola, a prof. Ilijanić je zahtijevala da se svaki razred vodi posebno. Ja sam kao direktorica to kasnije ukinula, jer - došla bi škola i praktički bi projurila kroz muzej. Ništa nisu čuli, ništa ih nije zanimalo, ali su posjet morali "odraditi". Okupila bih ih oko zdenca u Starom gradu, kratko im ispričala povijest grada Varaždina, rekla im što će vidjeti u Muzeju i pustila ih da protutnje kroz muzej. Mislim da je to bila veća korist od vođenja svake grupe zasebno, pri čemu se svaki put trebalo prilagoditi dobi učenika i razredu. Uglavnom ništa nisu znali o Varaždinu i morali smo im sve tumačiti. No bilo je i razreda iz Varaždina koji bi došli dobro pripremljeni i s njima je bio užitak raditi, ali to mi je oduzimalo više od pola radnog vremena, tako da je neki ozbiljniji znanstveni rad ili nešto slično jednostavno bilo nemoguće. To je bilo svaštarenje. Mislim da je to sudbina svih muzeja u kojima stručnjak nema svoju zbirku kojoj bi se isključivo posvetio i kasnije mogao magistrirati i doktorirati ako je ambiciozan. Morala sam se baviti i arhivskom građom. Kolegica Ilijanić i ja podijelile smo se i svaka je trebala obraditi jedno razdoblje povijesti Varaždina. Meni su dodijelili 18. st. na kojemu sam kasnije htjela doktorirati, ali nisam...

J. D.: Kako ste se uz toliki posao uspjeli udati?

J. T.: To je bilo odmah nakon mojega dolaska u Varaždin. Moj je suprug bio arheolog i dobio je mjesto arheologa, također u Gradskome muzeju Varaždin. Nekako je bilo logično, kad smo već u malom gradu, da ne živimo odvojeno, da se ja brinem o njemu. I tako smo se vjenčali, ali nismo imali stan. Bili smo, naravno, podstanari. Nismo odmah imali djece, sina sam dobila kasnije, u 28. godini. No i dalje smo bili podstanari. Živjela sam vrlo, vrlo skromno i vrlo teško. Nisam imala ni tekuće vode. Dakle, pranje pelena u dvorištu nad pumpom... A došla sam iz zagrebačke sredine u kojoj sam sve to imala. Dok ste mladi, sve možete. No onda smo dobili gradski stan i ipak je krenulo nabolje. Poslije smo dobili još jednog sina. A onda još jednog sina...

sl.6. Jasna Tomičić, snimljeno u veljači 1976.

sl.7. Jasna Tomičić sa sinovima, snimljeno: IX. 1976. u Varaždinu

sl.8. Otvorenje retrospektivne izložbe
Gabrijela Horvata u Gradskom muzeju
Varaždin, snimljeno: 26. IX. 1979.

sl.9 Jasna Tomičić i Antun Bauer u vrijeme
izložbe Živjeti s ratom protiv rata, snim-
ljeno: 1992.

J. D.: Vratili ste se u Zagreb. Zašto?

J. T.: Ponajprije zbog obiteljskih razloga. Mama mi je ostala sama u kući, a pobolijevala je. Nije htjela doći k meni u Varaždin. U to sam vrijeme imala lijep stan, s centralnim grijanjem i svim uvjetima. Djeca su imala društvo, dobre škole, imala sam ugled u Varaždinu. Htjela sam ostati da otvorim Stari grad, to mi je bila velika želja, a tada su preda mnom bile još dvije faze do završetka njegove obnove. Već sam četvrti put bila izabrana za direktoricu Muzeja. Tada me nazvao kolega Gagro i rekao:

- Jasna, ti moraš dati molbu. Mi te čekamo da dođeš u Povijesni muzej Hrvatske. Taj muzej treba oživjeti. Dao mi je priliku, razmišljala sam neko vrijeme. Shvatila sam da neću moći financijski podnijeti studij svoga sina u Zagrebu, a nisam ga mogla prepustiti na brigu mojoj majci. Osim toga, imala sam 49 godina i, ako ostanem do kraja mandata da otvorim varaždinski Stari grad, nitko me više neće zaposliti u Zagrebu. I to je bilo presudno - donijela sam životnu odluku zbog koje se danas sama sebi divim jer je bila veliki rez. Otišla sam iz tada jednog od najboljih muzeja u Jugoslaviji, varaždinskoga Gradskog muzeja (što su svi rekli na proslavi njegove 60. godišnjice). Kasnije je, kao što znate, nominiran za osam najboljih muzeja u Europi, a mislim da je u tome i dio mojih zasluga. Došla sam u Povijesni muzej Hrvatske koji je bio na početku uređenja. Privuklo me, naravno, to *Povijesni muzej Hrvatske*. Kad sam vidjela u kakvom je stanju, a već sam donijela odluku i bila u tome muzeju, shvatila sam da sam na samom početku, kao što sam bila u Varaždinu: da nema grijanja, ni tople vode, ni depoa, ničega. Sve što sam već uspjela napraviti u Varaždinu tu me ponovno očekivalo.

J. D.: Da, samo što ste u Varaždinu bili mladi i ambiciozni...

J. T.: U to sam doba ja još uvijek bila mlada. Nisam osjećala godine, nisam imala nikakvih zdravstvenih problema, a voljela sam izazove i uvijek bih govorila:

- Što je teže, to je meni lakše.

To je nevjerojatno, ali nije samohvala, stvarno je išlo i kad je sve bilo bezizlazno. Znaite što, mislila sam da će mi biti lakše u Zagrebu i da će mi sva vrata biti otvorena jer je to ipak nacionalni muzej. No sva su vrata bila zatvorena, i bilo je vrlo teško. Jedino što je bilo izuzetno pozitivno bilo je to što sam imala sjajne stručnjake u Muzeju.

J. D.: Tko je zatvorio vrata?

J. T.: Mislim da nije postojao nikakav interes da se Povijesni muzej razvija. I kao što vidite, još i danas, 2006., Hrvatski povijesni muzej nacionalni je muzej bez stalnoga postava. Vi nigdje u Hrvatskoj ne možete vidjeti izloženu hrvatsku povijest, a to je bio moj cilj. Najprije sam mislila da će palača Rauch biti primjerena zgrada. Onda sam s vremenom shvatila da je to ipak nemoguće i da Muzej treba dobiti novu zgradu. Koliko se sjećam, Povijesni je muzej još za ondašnje države bio jedan od četiri prioriteta za izgradnju, uz Sveučilišnu knjižnicu, Modernu galeriju i Arhiv. Ali...

J. D.: I sve je nekako napredovalo osim Povijesnog muzeja...

J. T.: Da. A on je najstariji muzej u Zgrebu. Stariji su Zadar i Split. Godine 1846. osnovan je Narodni muzej. To je zapravo izvorište Povijesnoga muzeja. Iz njega su prvi krenuli prirodoslovci, koji su također "privremeno" otišli u Teatar Amadeus i još su danas ondje. Drugi je Arheološki muzej, koji je dobro prošao jer je dobio palaču Vraniczany (Vraniczany-Hafner, op.ur.). Povijesni je dio bio neko vrijeme u Strossmayerovoj galeriji. Ja to sve znam iz literature, ničega se toga ne sjećam.

Tadašnja ravnateljica Povijesnog muzeja rekla je da je oduševljena dobivanjem zgrade palače Rauch i da je to rješenje. Ali zbirke su se popunjavale i Muzej se širio. Bilo je sve manje prostora za izlaganje. Zapravo, Povijesni muzej je muzej-depo. Jer oni danas (a to sam radila i ja) postavljaju izložbe u pet soba. A ako se radi velika izložba, mora se postavljati u tuđem prostoru. Tako je *Stjepan Radić* bio u Umjetničkom paviljonu (s kojim smo imali vrlo lijepu suradnju), a izložba karata održana je u Muzeju za umjetnost i obrt.

sl.10. Jasna Tomičić kao mlada direktorica Gradskog muzeja Varaždin (nije datirano)

sl.11. Jasna Tomičić na svečanosti obilježavanja neke važne obljetnice u Gradskom muzeju Varaždin (nije datirano) sa županom i gradonačelnikom Čehokom

J. D.: Što ste vi preuzeli u Hrvatskome povijesnom muzeju, neku zbirku ili...?

J. T.: Ne, ja sam preuzela samo mjesto direktorice, nisam preuzela nijednu zbirku. Sve su bile popunjene. Bila sam samo direktorica. Na neki sam način bila zaposlena samo zato da vodim radove na palači. Do tada je bilo gotovo krovšte i glavna fasada, a mene je čekalo uređenje ostalih fasada, i to je trebalo biti gotovo do Univerzijade. Ipak, dosta sam naučila tijekom radova na varaždinskom Starom gradu jer sam imala izvrsnoga nadzornog inženjera uz kojega sam naučila izuzetno mnogo, kao i uz kolege iz Restauratorskog zavoda Hrvatske, pokojnoga kolegu Maticu. I - odlučila sam da fasade nećemo samo tako "obnavljati". Prozorski su okviri bili u potpuno raspadajućem stanju, na svim krilima, i ja sam predložila da temeljito obnovimo fasade i zamijenimo sve kamene okvire. Imali smo komisiju koja je to pratila i prihvatila moj prijedlog. Naravno, to je bljesnulo. Dobili smo takva četiri obnovljena krila, ali su ostala tri unutrašnja. Tada smo radili sasvim novi plan. Trebalo je promijeniti postojeće zgrade. Na kraju, nakon obnove govorilo se o podzemnom objektu u dvorištu gdje bi trebali biti depoi, gdje bi trebale biti radionice, onda zbog skloništa . . . No sve to danas vjerojatno više nije aktualno.

Postojala je dvorišna zgrada, nekada konjušnica, ili tako nešto, koja samo što nije otklizala u Mesničku ulicu. To sam shvatila kao određenu fazu radova. Dobili smo dozvolu da je srušimo i sagradili smo repliku. Na svu sreću, sačuvao se nacrt te zgrade u knjigama jer ono što sam ja zatekla više nije sličilo prvobitnoj zgradi. I dobili smo dozvolu da napravimo tri kata, a ona je izvana izgleda kao prizemnica. I tu smo onda smjestili sve kustose, biblioteku, uredski prostor, napravili smo kotlovnicu za tu zgradu i za palaču - da oslobodimo palaču. I onda smo radili u fazama... Sada kad sam čitala tekst svojega životopisa prisjetila sam se koliko su puta ti jadni ljudi u muzeju - tehničko osoblje, kustosi, uglavnom muškarci, prenosili muzejske eksponate iz jednog krila koje se uređivalo u drugo krilo, da bi opet sve to vraćali, i to po 101 put.

J. D.: Znam da ste postavljali izložbe, o tome ćemo kasnije pričati, ali čini mi se da ste vi cijeli život samo gradili, popravljali, da vas je nekako dopala gradnja. Jeste li se upitali zašto je tako? Najprije u Varaždinu, pa u Zagrebu...

J. T.: Ja mislim da je to zato što veoma volim arhitekturu. Od svih umjetnosti arhitektura mi je najdraža. Danas, kad putujem, ne idem gledati muzejske izložbe ni postavne, osim ako su u nekom dvorcu. Idem gledati građevine. I to je moja ljubav. Mislim da su prof. Prelog i kolegica Marija Lončar pridonijeli tome što sam zaista zavoljela arhitekturu - naučili su me čitati. To se stvarno stječe terenskim radom, a vjerojatno je i moja sklonost takva. Uvijek gledam kakve su zgrade danas, ali nemam smisla sebi nešto tako urediti, nisam imala mogućnost da sebi nešto napravim. A to me strašno veseli.

I danas kad dođem u Varaždin, razveselim se kad vidim palaču Sermage, koja je moj prvi obnoviteljski rad, a sad je opet derutna i trebala bi novu sanaciju - bila je veliki izazov za mene. Tek se tada počelo raditi ozbiljnije istraživanje fasade. Nekad bi došli stručnjaci i rekli:

- Ovo ćemo pofarbat ružičasto, a ovo žuto.

S fasade palače Sermage stvarno se skidala žbuka i na jednom smo dijelu pronašli tragove prema kojima smo mogli tako dobro obnoviti palaču. Kad bih došla u Graz i vidjela kako su mnoge barokne palače uređene, nisam vjerovala da bi to moglo postojati i u Varaždinu. Kad smo je obnovili u tri boje, stari su Varaždinci bili šokirani, a mladi oduševljeni. A ja sam bila toliko zaljubljena u palaču da su mi radnici rekli kako će mi donijeti radni stol i telefon na trg, da mogu sjediti pred njom, gledati u nju i uživati. Ona mi je bila prvorodenče, a Stari grad...

J. D.: Što je vaše životno djelo? U čemu ste dali najviše sebe?

J. T.: Vjerojatno je prva ljubav ona najjača, a to je Stari grad, iako ne mogu reći da se nisam davala i u svim ostalim poslovima koje sam radila s jednakim žarom i s istom ljubavi - i u Povijesnome muzeju.

J. D.: Kad smo razgovarale o vašoj bolesti, rekli ste da je njezin uzrok bio vrlo veliki stres. Odnosi li se to na posao ili na privatni život?

sl.12. Jasna Tomičić u dnevnoj sobi snimljena u vrijeme razgovora za Personalni arhiv MDC-a; snimila: Jozefina Dautbegović, 12. IV. 2006.

J. T.: Na posao. Možda će oni koji to pročitaju imati drukčije mišljenje o tome, ali - imala sam osjećaj da sam kao muzealka u životu ipak nešto napravila. Radila sam puno poslova, postavljala zbirke, napravila bih nekoliko idejnih projekata izgleda Povijesnog muzeja Hrvatske uvijek kad bi se negdje pojavila mogućnost nekoga novog prostora. Žao mi je da sam jedan takav prostor, ne bih ulazila u imena, spomenula pred osobom koju sam molila za pomoć za to da dobijemo tu zgradu, a u njoj je danas jedno ministarstvo. A ja sam nacrtala sve: ulaz, suvenirnicu, biblioteku - sve što je u ono vrijeme bilo *in*. Dakle, danas je to otišlo mnogo dalje. Isplanirala sam gdje bi sve bile potrebne radionice i depoi i kako bi oni izgledali. Sve sam ja to ucrtala i predočila. A u jednom sam trenutku doživjela da jedna osoba kaže kako ja nemam viziju muzeja (ne znajući zapravo pravi razlog zašto se to meni radi). To je bio razlog zašto nisam bila ponovno izabrana za ravnateljicu muzeja, a ja sam dala do znanja da ja to više i ne želim. Naime, u jednom trenutku više to ne možete... To je uvijek ispružena ruka, uvijek nekoga nešto molite. Cijeli sam život tražila sponzore - za suvenire, za kataloge. Imala sam sreće i u Varaždinu, i kasnije u Zagrebu. Uvijek sam nalazila sponzore, čak i one koji su mi tiskali cijeli katalog. Znaete što znači tiskati katalog s mnogo stranica u boji... U Varaždinu su mi za izložbe sve to radile tvornice - vozili su, dovozili i davali kad god je što trebalo. Nije bilo problema ni kad je pukao jedan hidrant u Starome gradu i kad sam imala poplavu. To je nevjerojatno, o tome možemo pričati - našlo se i papira i krpa da možemo sušiti tepihe u galeriji jer je bila veljača, nismo ih imali kamo staviti, a bili su u vodi cijelu noć... No možda sam si utvarala, možda drugi nisu tako mislili, ali mislim da sam nešto u svome muzejskom radu značila. A onda dobijete takvu pljusk. Poslije sam čula što je istina a što ne, ali se više time nisam opterećivala. Cilj svega bio je zapravo dovesti nekoga drugog u muzej, a mene maknuti jer sam ljudima smetala. I to su napravili na vrlo ružan način. A ja sam cijelo vrijeme mislila da se to ne događa meni i da će se sad pojaviti netko u liku ministra kulture koji će reći:

- Zaboga, dosta! Ljudi, što vi to radite?

Međutim, to se nije dogodilo i ja sam dala ostavku. Tada mi je pao kamen sa srca, ali kako je za Hrvatski povijesni muzej vrijedio posebni zakon, mene je biralo Izvršno vijeće. Dala sam ostavku Ministarstvu, ono će je prosljediti, mislila sam, sve će to biti gotovo za osam dana. Međutim, to je trajalo još tri mjeseca. Nisam mogla reći: Baš me briga za Muzej!

Mogla bih da nisam Jasna Tomičić. Međutim, u Muzeju smo pripremali izložbu *Zastave kroz stoljeća*, koja mi je izuzetno mnogo značila. Ja sam prolistala dosta literature, ali nisam naišla na izložbu zastava kao posebnu izložbu nigdje u Europi jer je to vrlo komplicirano. I zato mi je drago da je moja posljednja izložba, nisam je ja radila, ali sam od snimanja nadalje sve pripremala, upravo ta sjajna izložba koja ima katalog na hrvatskome i engleskom jeziku.

J. D.: Znači, odlično ste poentirali.

J. T.: Ja sam radila kao da ću u Muzeju ostati još ne znam kako dugo, nije se znalo rješenje za mene, da bih u jednom trenutku zaista osjetila loše ozračje. Otišla sam doktoru i molila da mi otvori bolovanje da se malo maknem od svega. Ali izložba je bila gotova i svečano je otvorena. Mislila sam da se mogu malo odmoriti. U međuvremenu mi se dogodila tragedija u obitelji - smrt moje prve unučice, što je možda bila točka na "i". Dobila sam bolovanje - nikad dotad nisam bila na bolovanju, doktor mi je rekao: Odmorite se.

Nakon dva tjedna doživjela sam moždani udar. To je bio rezultat svega. Da sam dala ostavku odmah u početku, kad još nisam shvaćala da se nešto protiv mene pokreće, možda ne bih doživjela moždani udar. A možda i bih. To je danas teško nagadati.

J. D.: Kad uspoređujete svoj život i rad u Varaždinu s onim u Zagrebu, čini mi se da vaše emocije, one pozitivne i lijepe (ne samo zato što je čovjek bio mlad) odnose prevagu u korist Varaždina. Jesam li u pravu?

J. T.: Pa, bilo je mnogo lakše jer sam iz dana u dan na neki način stručno rasla, obiteljski rasla, prijateljski rasla - postajala sam građanka toga grada, stvarno cijenjena, sva su mi vrata bila otvorena. Tada se nije moglo bilo što dogoditi u Varaždinu a da ja ne budem prisutna, a i meni je to bilo normalno. Danas mogu reći da je ipak bilo drukčije nego što bi bilo da sam možda bila u Zagrebu gdje bih bila jedna od muzealki u nizu mnogih muzeja u gradu. U Varaždinu su postojali kazalište, arhiv, knjižnica i muzej. I mi smo "drмали" kulturom grada Varaždina. U jednom je vremenu bilo izuzetno dobro - bio je raspisan samodoprinos za obnovu kulturnih dobara, što je bio jedinstveni primjer tada u Jugoslaviji. Obnovili smo kazalište, dio Staroga grada, tada sam bila u Izvršnom vijeću Grada i stvarno je sve išlo dobro - stalno se nešto događalo i to vrlo lijepo, iako nije bilo lako. I u Zagrebu je bilo dobro, radile su se krasne izložbe, mi smo uspješno radili - i najednput je Povijesni muzej postao nezaobilazan. Nismo radili dvadeset izložbi, radili smo dvije u godini, ali s krasnim katalozima. Borila sam se da katalog Muzeja postane prepoznatljiv, da ima svoj vizualni identitet i da se kao takav pojavljuje u svijetu. Počeli smo slati kataloge u sve muzeje za koje smo mi bili zainteresirani i u razmjeni dobivali fantastičnu literaturu. U tih nekoliko godina dok sam ja bila ravnateljica dobili smo oko 4 000 knjiga, što je stvarno mnogo jer mi takvu literaturu ne bismo mogli kupiti.

J. D.: Odlazite li sad u Hrvatski povijesni muzej?

J. T.: Dok sam još bila u radnom odnosu, išla sam na sva otvorenja jer sam to smatrala svojom dužnošću.

J. D.: Održavate li komunikaciju s Hrvatskim povijesnim muzejom?

J. T.: S nekim ljudima da. Muzej mi šalje pozivnice za sva otvorenja kojih, nažalost, više nema mnogo. U prvo sam vrijeme dobivala i sve kataloge na poklon, ali što vrijeme više odmiče... Recimo, nisam osjetila potrebu da idem na predavanja koja su se sad održavala u Povijesnome muzeju jer me ipak na neki način boli to što se sa mnom dogodilo. Ne više tako jako, ali me ipak boli. Željela sam svoj oproštaj, odlazak u mirovinu, na neki način obilježiti. Ja sam valjda jedina osoba koja je otišla iz Muzeja a da se nije oprostila s kolegama. To visi negdje u zraku.

J. D.: Tko Vas je naslijedio?

J. T.: Kolegica Pandžić, s kojom sam radila i "gurala" prvu izložbu *Stare karte i atlasi*.

J. D.: Koja Vam je izložba ostala u najljepšem sjećanju? Za koju mislite da je najuspjelija, da ste imali najbolji katalog, najbolje reakciju javnosti, da je bila najposjećenija...?

J. T.: Takve su uglavnom sve izložbe koje su održane u Povijesnome muzeju jer su one bile vrlo značajne. Mislim da je posebno zanimanje i najbolji katalog *Zastava kroz stoljeća*. Vjerojatno bi taj uspjeh imala izložba *Stjepan Radić* da nije bila 1991. i da je nakon mjesec dana nismo morali zatvoriti.

J. D.: Što biste htjeli poručiti muzejskoj struci, što je, po vašemu mišljenju, iz Vašega dugogodišnjeg iskustva, najvažnije u muzejskome poslu?

J. T.: Morate biti zaljubljeni u ono što radite. Morate to voljeti. I ako imate sreću da radite samo zbirku, a ne morate pabirčiti kao što sam ja morala, da tu zbirku stvarno volite, da je dobro obradite, da postanete superstručnjak o toj zbirci, da možete komunicirati s cijelim svijetom, a danas se to može, u moje se vrijeme nije moglo, te jednog dana o tome napišete magisterij, doktorirate - osjetite zadovoljstvo, nagradu za svoj rad. Titula nije toliko bitna, bitno je koliko će vas kolege u svijetu cijeniti. Ja sam, recimo, u vrijeme Domovinskog rata prvi put shvatila da me cijene ne samo ljudi u Hrvatskoj nego i izvan nje. Pozivi da postavimo izložbe o ratu u Hrvatskoj stizali su meni osobno i Muzeju iz cijelog svijeta. Ne znam kako su oni saznali za nas, kako se to pročulo. To je svojevrсна nagrada. Mislim da je velika čast kad vas muzealci iz Austrije zovu da im održite predavanje kako sačuvati spomeničku baštinu u vri-

jeme rata. Oni su se pitali što bi učinili da stvarno do nečega dođe. Ni mi nismo očekivali rat, a kako smo se snašli? Ja sam njima najedanput morala davati savjete što i kako smo mi u ratu radili.

Treba samo voljeti ono što se radi, biti zaljubljen u svoju zbirku i ona će vam postati najvažnija u jednom razdoblju života. I onda je prezentirati javnosti, da je i drugi zavole. To sam i ja željela jer volim varaždinski Stari grad, volim i Povijesni muzej, u krajnjoj liniji, to nisu samo ljudi, to su i stvari: prekrasne zbirke koje smo otkupili - Zbirka Jelačić, Zbirka Mažuranić. To su krasne stvari koje su mi se dogodile u životu, željela sam da i drugi preko mene, preko mog govora, prezentacije, kroz izložbe zavole isto to što volim i ja. Eto, mislim da je to onda najveća nagrada koja se može dobiti.

J. D.: Gospodo Tomičić u ime MDC-a, najsrdanije Vam zahvaljujem.

J. T.: Hvala vama.

BIBLIOGRAFIJA

Katalozi izložaba

- *Slikari i kipari Hrvatskog zagorja i Međimurja* (od 1965.-1974. Varaždinski motivi, 1970.)
- *Ivan Rabuzin*, 1971.
- *Barok Varaždina*, 1971.
- *Tjedan kulture Varaždina u Kruševcu*, 1976.
- *Sadika Berber*, 1980.
- Keramika iz muzeja sjverozapadne Hrvatske . Galerija slika Varaždin, 4. - 22. lipnja 1980., Gradski muzej Varaždin, Varaždin, 1980.
- *800 godina Varaždina*, 1981.
- *Odjeća u prošlosti*. 1181. - 1981. // Gradski muzej Varaždin, Varaždin, 1981.
- *Stjepan Stolnik*, Varaždin, 1981.
- *Ivan Rabuzin - dizajn porculana i tekstila*, 1981.
- *Martin Dvorski*, 1984.
- *Retrospektiva Ivan Rabuzin*, 1985.
- *Heda Rušec*, 1986.

Katalozi Hrvatskog povijesnog muzeja (predgovori)

- *Stare karte i atlasi Povijesnog muzeja Hrvatske*. // Hrvatski povijesni muzej, 1987.
- *Prošlost i baština Vinodola*. // Hrvatski povijesni muzej, 1988.
- *Pet stoljeća zemljopisnih karata Hrvatske*. // Hrvatski povijesni muzej, 1989.
- *Hrvatske zemlje i francuska revolucija*. // Hrvatski povijesni muzej, 1989.
- *Ivan Mažuranić - ban pučanin*. // Hrvatski povijesni muzej, 1990.
- *Stari zagrebački obrti*. // Hrvatski povijesni muzej, 1991.
- *Odlikovanja I. dio*. // Hrvatski povijesni muzej, 1991.
- *Stjepan Radić*. // Hrvatski povijesni muzej, 1991.
- *Narodni pokreti u Hrvatskoj*. // Hrvatski povijesni muzej, 1993.
- *Ratkaji - Velikotaborski u hrvatskoj povijesti i kulturi*. // Hrvatski povijesni muzej, 1993.
- *Znamenja vlasti i časti u Hrvatskoj*. // Hrvatski povijesni muzej, 1993.
- *Križevi iz fundusa Hrvatskog povijesnog muzeja*. // Hrvatski povijesni muzej, 1994.
- *Čime se branila Hrvatska u Domovinskom ratu*. // Hrvatski povijesni muzej, 1994.
- *Ferdo Quiquirez*. // Hrvatski povijesni muzej, 1995.
- *Grbovi, grbovnice i rodoslovlja Hrvatskog povijesnog muzeja*. // Hrvatski povijesni muzej, 1995.
- *Zastave kroz stoljeća*. // Hrvatski povijesni muzej, 1996.

Vodiči Gradskog muzeja Varaždin (predgovori)

- *Galerija slika Varaždin*. Varaždin, 1981.
- *Tito Varaždinu, Varaždin Titu: vodič stalnim postavom*. // Gradski muzej Varaždin, Varaždin, 1983.

Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin

- *Staklari 18. st. u Varaždinu*. // Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin, 4 (1970.), str. 73-83.
- *Pedeset godina postojanja Gradskog muzeja Varaždin*. // Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin, 5 (1975.), str. 5-11.
- *Zbirka stakla Gradskog muzeja Varaždin*. // Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin, 6 (1981.)
- *Šezdeset godina Gradskog muzeja Varaždin*. // Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin, 7 (1985.), str. 5-30.

Muzejski vjesnik - Glasilo muzeja sjeverozapadne Hrvatske

- Galerija slika otvorena po treći put. // Muzejski vjesnik, 5 (1982.), str. 93-96.
- Varaždinska brvnara. // Muzejski vjesnik, 6 (1983), str. 55-57.
- Stari grad. // Muzejski vjesnik br.6. 1983.
- Obnova Muzeja narodne revolucije Varaždin. // Muzejski vjesnik, 7 (1984.), str. 25-27.
- Jubilej Gradskog muzeja Varaždin. // Muzejski vjesnik, 8 (1985.), str. 13-15.
- Zbirka Dobrovoljnog vatrogasnog društva Varaždin. // Muzejski vjesnik, 9 (1986), str. 41-42.
- Stari grad - Primjer odnosa jednog grada prema svojoj baštini. // Muzejski vjesnik, 10 (1987.), str. 5-8.
- Leskošek Vilim (in memoriam). // Muzejski vjesnik, 18/19 (1996.), str. 130-131.

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske

- Stari grad u Varaždinu. // Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske, 1/2 (1986.), str. 12-13.
- Obilježavanje 140. godina Narodnog muzeja. // Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske, 1/2 (1987.), str. 26-27.
- Buda 1686.: izložba u povodu tristote godišnjice oslobođenja Budima od Turaka. // Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske 3/4 (1987.), str. 36-37.
- Star karte i atlasi Povijesnog muzeja Hrvatske: izložba. // Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske 3/4 (1987.), str. 27-28.

Informatica museologica

- Šesdeset godina Gradskog muzeja Varaždin. // Informatica museologica, 16, 1/2 (1985.), str. 26-29.
- Obnova palače Oršić-Rauch i preprema za stalni postav Povijesnog muzeja Hrvatske. // Informatica museologica, 20, 1/2 (1989.), str. 51-52.

Novine

- Obnova Starog grada u Varaždinu. // Vjesnik, 1985.
- Mali lvek postaje šoštar. // Vjesnik VIK-A, svibanj 1986.
- Izložba je kulturni događaj i takva treba ostati. // Glas Istre, 9. listopada 1994.
- Muzej star 50. godina. // Vjesnik u srijedu, 17. listopada 1975.
- 1981. godine ovaj će grad slaviti 800. godišnjicu postojanja. // Borba, 1977.

Članci u novinama Varaždinske vijesti

- Bogati likovni izraz Garskog. // Varaždinske vijesti, 6. rujna 1979.
- In memoriam Ivo Režek. // Varaždinske vijesti, 13. rujna 1970.
- 7 berlinskih realista. // Varaždinske vijesti, 20. rujna 1979.
- Novi predmeti u Gradskom muzeju Varaždin. // Varaždinske vijesti, 10. ožujka 1980.
- Izložba Sadike Berber. // Varaždinske vijesti, 13. ožujka 1980.
- Varaždinska tvornica sira. // Varaždinske vijesti, 2. listopada 1980.
- Pokladna korza i sunčanica. // Varaždinske vijesti, 19. veljače 1981.
- Započela obnova Galerije slika. // Varaždinske vijesti, 5. veljače 1981.
- Kako (ni) su Varaždinci proslavili 700. godišnjicu. // Varaždinske vijesti, 5. ožujka 1981.
- Kreacije na apstraktnim predmetima. // Varaždinske vijesti, 23. travanj 1981.
- Zagorska željeznica. // Varaždinske vijesti, 4. lipnja 1981.
- Šetnja kroz Varaždinsku povijest. // Varaždinske vijesti, 8. listopada 1981.
- Bogatstvo izložaka. // Varaždinske vijesti, 15. listopada 1981.
- Zahvati na objektima kulture trajnog značaja. // Varaždinske vijesti, 19. studenoga 1981.
- Opet u punom sjaju palača Prašinsky - Sermage. // Varaždinske vijesti, 10. prosinca 1981.
- Prava muzika za pravi ambijent. // Varaždinske vijesti, 29. listopada 1981.
- Lik - figura u novijem hrvatskom slikarstvu. // Varaždinske vijesti, 8. travnja 1982.
- Međunarodni dan muzeja. // Varaždinske vijesti, 20. svibnja 1982.
- Riješena dilema oko starosti brvnare. // Varaždinske vijesti, 22. srpnja 1982.
- Đuro Mihinjač - In memoriam. // Varaždinske vijesti, 9. rujna 1982.
- Sačuvajmo sačuvano. // Varaždinske vijesti, 24. veljače 1983.
- Izložba Stanka Posavca. // Varaždinske vijesti, 5. svibnja 1983.
- Međunarodni dan muzeja. // Varaždinske vijesti, 26. svibnja 1983.
- Syntagma Musicum u Varaždinu. // Varaždinske vijesti, 11. listopada 1984.
- Sačuvane velike povijesne vrijednosti. // Varaždinske vijesti, 2. veljače 1985.
- Važno je sačuvati istine. // Varaždinske vijesti, 9. veljače 1985.
- Potres ubrzao sanaciju. // Varaždinske vijesti, 16. veljače 1985.
- Od grada gmlja do grada cvijeća (feljton u 3. nastavka), 8. ožujka, 15. ožujka, 22. ožujka 1985.

- *Muzej u muzeju*. // Varaždinske vijesti, 2. lipnja 1985.
- *Kontinuirani restauratorski radovi*. // Varaždinske vijesti Č, 27. lipnja 1985.
- *Vratiti prvobitan izgled*. // Varaždinske vijesti, 4. srpnja 1985.
- *Moderna galerija u Kuli*. // Varaždinske vijesti, 11. srpnja 1985.
- *Iz jednog dva izložbena prostora*. // Varaždinske vijesti, 18. srpnja 1985.
- *Suradnja s udruženim radom*. // Varaždinske vijesti, 8. kolovoza 1985.
- *Novi prostor Muzeja revolucije*. // Varaždinske vijesti, 25. srpnja 1985.
- *Neprekidan razvoj*. // Varaždinske vijesti, 1. kolovoza 1985.
- *Stalna briga o Starom gradu*. // Varaždinske vijesti, 15. kolovoza 1985.
- *Današnji uspjes - poticaj i obveza*. // Varaždinske vijesti, 22. kolovoza 1985.
- *Šezdeset godina Gradskog muzeja Varaždin*. // Varaždinske vijesti, 14. studenoga 1985.
- *Međunarodni dan muzeja*. // Varaždinske vijesti 15. svibnja 1986.
- *O danima Kumanova u Vraždinu*. // Varaždinske vijesti, 1979.
- *Iz našeg muzeja*. // Varaždinske vijesti, 1980. (slijedi niz tekstova i fotografija značajnijih predmeta iz muzeja kroz niz izdanja)
- *Varaždinski parkovi u prošlosti*. // Varaždinske vijesti, 1984.

Mape serigrafija

- *Miljenko Stančić I.*
- *Miljenko Stančić II.*
- *Ivan Lovrenčić*
- *Miroslav Šutej*
- *Vasilije Jordan*
- *Stari Varaždin grad*

Emisije

- Gost urednik u emisiji "Panorama", Nede Ritz
- *Varaždin* - tekst i sinopsis o povijesti Varaždina, urednik Bušić

Film

- Sinopsis za film *Varaždin 800*, redatelj Petar Veček

Katalozi Varaždinskih baroknih večeri

(prigodni tekstovi o izložbama koje sam pripremila)

- *Povijesni Varaždin*, 1975.
- *Stari kositar*, 1977.
- *Zbirka satova*, 1978.

Razno

- *Gradski muzej Varaždin*, Monografija Varaždin, Varaždin 1975.
- *Gradski muzej Varaždin*, Monografija Varaždin, Varaždin, 1980.
- *Stari i novi Varaždin: fotografije*. // Gradski muzej Varaždin, Varaždin, 1981.
- 5 *Theatralia* u *Gradskom muzeju Varaždin*. // Kronika zavoda za književnost i teatrologiju JAZU, 1981.
- 6. Zbornik Ivan Rabuzin, Zagreb, 1992. (Objavljeni članci: *Ivan Rabuzin* (dizajn, porculan i tekstil), str. 162; *Kreacije na upotrebnim predmetima*, str.163.; *Ivan Rabuzin - retrospektiva*, str. 193.
- *Neki vredniji parkovi u okolini Varaždina*. // Hortikultura, 1973.
- *Varaždinski parkovi u prošlosti*. // Hortikultura, 1985.
- *Zaštita umjetnina u ratnim događanjima*. // Neues Museum, br.3/4 (1993.)
- *Povijesni razvoj perivoja Varaždin do I.svj.rata*. // Zbornik II. skupa o povijesnom naslijeđu vrtno umjetnosti u Jugoslaviji, 1986.
- *Kunstschätze aus Varaždin*. // (predgovor katalogu), Furstenfeld, 1986.
- Programska knjižica kojom se Varaždin predstavio Kruševcu s dva (2) teksta
- *Kalendar Varteksa* (u nekoliko godina razni tekstovi vezani uz fotografije (*staklo, Varaždin, Hrvatsko zagorje*))
- *Turistički Vodič Varaždina* (tekst o povijesti grada)